

SIVISTYKSELLÄ KESTÄVÄÄ HYVINVOINTIA

Näemme sivistyksen olevan hyvinvoivan yhteiskunnan perusta. Sivistys on tie hyvinvoivaan, tasa-arvoiseen ja avarakatseiseen yhteiskuntaan sekä ihmisten merkitykselliseen elämään.

Kansanopistot ovat olemassa, jotta jokainen ihminen saisi tavoitella hyvää elämää oppimisen keinoin riippumatta siitä, mistä hän on tulossa tai mihin menossa.

Erilaisten kriisien ajassa sivistyksen merkitys on keskeinen demokratian, yhteiskuntarauhan ja osallisuuden näkökulmasta. Kestävää tulevaisuutta rakennetaan yhdessä oppimalla. Suomen Kansanopistoyhdistyksen vaalitavoitteiden keskiössä on tahto varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus oppia.

Tämä tehdään vahvistamalla sivistystoimijoiden toimintaedellytyksiä ja lisäämällä koulutuksen saavutettavuutta.

SUOMEN KANSANOPISTOYHDISTYKSEN EDUSKUNTAVAALIVIESTIT 2023 OVAT:

Pysäytetään koulutustason lasku Suomessa
– varmistetaan kaikille sujuvat siirtymät koulutuspolulla eteenpäin.

Varmistetaan perustaidot aikuisille työelämään ja jatko-opiskeluun.

Mahdollistetaan onnistunut kotoutuminen
– kansanopistoille vahvempi rooli kotoutumisessa.

Vahvistetaan koko maan kattavaa kansanopistoverkostoa,
mikä kasvattaa osaamista, resilienssiä, hyvinvointia ja sivistystä.

Pysäytetään koulutustason lasku Suomessa – varmistetaan kaikille sujuvat siirtymät koulutuspolulla eteenpäin

SUOMALAISTEN KOULUTUSTASO on kääntynyt laskuun. Koulutuspolulla perusasteelta toiselle asteelle on edelleen kuiluja ja aukkoja. Oppivelvollisuus uudistus tukee polkua perusasteelta toiselle asteelle, mutta oppivelvollisuuslain henki ei kaikilta osin toteudu ja toteutuksessa on vielä puutteita. Osa nuorista ”ajautuu” peruskoulusta toiselle asteelle. Heidän oppimisvalmiuksiaan tulisi tukea ja heille tulisi saada kohdennettuja palveluja. Osalla nuorista peruskoulun suorittaminen pitkittyy esimerkiksi puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Korkeakoulututkintoja suorittavien nuorten aikuisten määrä on kääntynyt laskuun. OECD:n indikaattorijulkaisun (Education at a Glance, 2022) mukaan korkeakoulutettujen 25–34-vuotiaiden nuorten aikuisten osuus oli vuonna 2021 maassamme selvästi OECD-maiden keskitason alapuolella, kun vuonna 2000 Suomi oli vertailun kärjessä. Kansallisesti asetettu tavoite siitä, että 50 prosenttia ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon vuoteen 2030 mennessä, ei toteudu ilman innovatiivisia uusia ratkaisuja. Korkeakoulutuksen saavutettavuutta koskevien selvitysten mukaan korkeakoulutus myös periytyy Suomessa edelleen vahvasti. Lisäksi korkeakoulutuksen saavutettavuudessa on suuria alueellisia eroja.

Kansanopistot voivat tukea niitä nuoria, jotka ovat vaarassa jäädä pelkän perusasteen varaan, ja niitä nuoria aikuisia, jotka eivät eri syistä sijoitu korkeakouluopintoihin. Kansanopistot voivat toiminnallaan tehostaa ohjausta ja tukea koulutuksellisisa nivelvaiheissa ja elämän siirtymävaiheissa edistäen yhteiskunnallisia tavoitteita suomalaisten koulutustason nostamisesta. Vahvistetaan kansanopistojen tehtäviä suomalaisten koulutustason nostamisessa ja sujuvien siirtymien tukemisessa toteuttamalla korkeakoulutukseen valmistavan koulutuksen kokeilu ja parantamalla oppivelvollisten mahdollisuuksia osallistua kansanopistojen koulutukseen.

A) Toteutetaan KOVA-kokeilu edistämään korkeakoulutuksen saavutettavuutta

Suomi tarvitsee menestyäkseen korkeakoulutusoista osaamista yhä useammalle. **Suomen Kansanopistoyhdistys esittää korkeakoulutuksen ja vapaan sivistystyön yhteistyön tiivistämistä korkeakoulutettujen osuuden nostamiseksi 50 prosenttiin ikäluokassa 2030-luvulle mennessä. Esitämme uutta korkeakouluun valmistavan (KOVA)**

koulutuksen kokeilua. Kansanopistot tarjoaisivat KOVA-koulutuksessa vuosittain 1000 lukuvuoden mittaista opiskelupaikkaa 19–22-vuotiaille opiskelijoille. KOVA-koulutuksessa nuoret aikuiset voivat kehittää opiskelunvalmiuksiaan ja saada yksilöllistä ohjausta edetäkseen kohti tarkoituksenmukaisia jatko-opintoja. KOVA-opiskeluvuosi kansanopistossa nopeuttaisi nuorten jatko-opintoja sekä vähentäisi opintojen keskeyttämisiä. KOVA-koulutus lisää korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja tasa-arvoa, mahdollisuuksia hankkia korkeakoulutasoista osaamista yhdenvertaisesti varallisuudesta, sukupuolesta, kotipaikkakunnasta tai opiskelunvalmiuksista riippumatta. Kokeilussa turvataan joustava pääsy korkeakouluopintoihin ja vahvistetaan vapaan sivistystyön roolia korkeakoulujen yhteistyökumppanina. Koulutus olisi opiskelijalle maksutonta.

B) Vahvistetaan oppivelvollisten nuorten mahdollisuuksia edetä koulutuspolulla

Kansanopistoissa on käynnistynyt elokuussa 2021 uusi oppivelvollisille suunnattu vapaan sivistystyön koulutus. Siitä on saatu hyviä kokemuksia ja koulutukselle on kasvava tarve. Kansanopistot haluavat olla kantamassa vastuuta nuorten koulutustason nostamisesta ja tukea erityisesti niitä nuoria, jotka ovat vaarassa jäädä pelkän perusasteen oppimäärän varaan. Maksuton kansanopistovuosi peruskoulun jälkeisenä koulutusvaihtoehtona edesauttaa nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistymiseen. Nuorille tarkoitettu uudenlainen yhteisöllinen koulutus on myös tärkeä osa koronaepidemiasta elpymistä. **Vahvistetaan Opistovuosi-koulutuksen asemaa ja lisätään opiskelupaikkoja siten, että 1000 nuorta voi opiskella Opistovuosi-koulutuksessa vuosittain.**

Korjataan oppivelvollisuus uudistuksen ongelmakohtia hyödyntämällä kansanopistojen osaamista laajemmin peruskoulun loppuvaiheen opiskelun tukemisessa ja toisen asteen rinnalla. Mahdollistetaan peruskoulun loppuvaiheessa olevien maahanmuuttajanuorten osallistuminen peruskoulun suorittamiseen tukeviin kieliopintoihin kansanopistossa. Tarjotaan toisella asteella opiskeleville mahdollisuus opiskella oppimisvalmiuksia tukevassa koulutuksessa kansanopistossa toisen asteen opintojen etenemisen vauhdittamiseksi. Täydennetään oppivelvollisuuslakia siten, että edellä kuvattuihin erilaisiin tukitoimiin osallistuminen on joustavaa.

Varmistetaan perustaidot aikuisille työelämään ja jatko-opiskeluun

SUOMALAISTEN OSALLISTUMINEN aikuiskoulutukseen on kansainvälisesti vertailtuna hyvällä tasolla. Osallistuminen on kuitenkin laskusuunnassa, ja osaminen kasautuu. Suomessa on paljon ihmisiä, joilla on puutteelliset perustaidot. Heikot perustaidot ovat vahvasti yhteydessä työttömyyteen. Koulutukseen vähäisesti osallistuvien henkilöiden osallistumisesiteinä ovat opintojen maksullisuus tai toimeentulokysymykset. Jatkuvan oppimisen toimenpiteet eivät tällä hetkellä kohdennu työttömiin. Heikot perustaidot omaaville on kyettävä tarjoamaan maksuttomia opiskeluvaihtoehtoja ja heidän tulee voida opiskella toimeentulon vaarantumatta. Vapaan sivistystyön opintosetelirahoitus mahdollistaisi maksuttoman opiskelun. Opintosetelirahoituksen taso on kuitenkin täysin riittämätön. Aiemmista opintoseteliavustuksilla toteutetuista interventioista on hyvät kokemukset. Työttömyysetuudella opiskelemisen edellytyksiä tulee kehittää.

Vapaan sivistystyön koulutuksia tulisi hyödyntää nykyistä merkittävämmiin perustaitojen oppimisen tukena.

Koulutuksen toteuttamiselle ja siihen osallistumiselle tulee rakentaa toimintaedellytykset ja resursointi. Kansanopistot on tunnistettu toimijoiksi, jotka voivat tavoittaa henkilöitä, jotka muuten eivät osallistu

koulutukseen. **Kansanopistot voivat tarjota perus- ja digitaitokoulutuksia, joissa kohotetaan heikon pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden tietotaitoja sekä tuetaan työttömien tai työttömyysuhan alaisten osaamisen kehittymistä.** Tässä ajassa tarvitaan matalan kynnyksen opintoja, joihin voi hakeutua helposti ja opiskella itselleen soveltuvan määrän. Koulutuksissa ja niihin ohjaamisessa on kyettävä huomioimaan yksilön elämäntilanne kokonaisuutena ja hahmotettava osaamisen hankkimista suhteessa yksilön elämään ja tulevaisuuden suunnitelmiin.

- **Vahvistetaan mahdollisuuksia oppia perustaitoja lisäämällä ja kohdentamalla tarjontaa. Kasvatetaan kansanopistojen opintosetelirahoitusta ja kohdennetaan uutta opintoseteliavustusrahoitusta heikot perus- ja digitaidot omaaville.** Näin varmistetaan tarjonnan laajeneminen ja opiskelijalle maksuttomat opinnot.
- **Huolehditaan siitä, että perustaitojen opiskelminen ei vaaranna osallistujan toimeentuloa kehittämällä työttömyysetuuksilla opiskelemisen edellytyksiä.** Työllistymisen edellytykset paranevat perustaitoja vahvistamalla.

Mahdollistetaan onnistunut kotoutuminen – kansanopistoille vahvempi rooli kotoutumisessa

TYÖVOIMAPULASSA KAMPPAILEVA Suomi tarvitsee maahanmuuttoa. Kotoutujien pääsy koulutukseen on kuitenkin hidasta. Monimutkaiseksi muodostunut säädösperusta hidastaa tarkoituksenmukaisten ja yksilöllisten ratkaisujen syntymistä. Vahva painotus hyvin nopeaan työllistymiseen ilman yhteiskunnassa toimimiseen tarvittavaa riittävää kielitaitoa ja perustaitoja johtaa siihen, että nopealla aikavälillä maahanmuuttajien työllistyminen voi kasvaa, mutta pidemmällä aikavälillä se heikkenee, kotoutuminen ei onnistu ja syrjäytyminen ja polarisaatio lisääntyvät. Heikko kielitaito ja puutteelliset perustaidot siirtyvät ylisukupolisesti. Vapaan sivistystyön tehokkaiksi todettuja koulutuspolkuja ei hyödynnetä riittävästi, ja rahoituspohja on edelleen riittämätön. Kotoutumisajan ylittäneet eivät voi osallistua tällä hetkellä vapaan sivistystyön koulutukseen maksuttomasti.

Onnistuneeseen kotoutumiseen kannattaa panostaa. Koulutuksen on todettu tukevan onnistunutta kotoutumista. Eriarvoistumisen välttämiseksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, että kaikilla on mahdollisuus saada riittävä yleissivistys, kielitaito ja yhteiskuntataidot. Kotoutumista tulee tarkastella vahvemmin osana koulutuspoliittisia ratkaisuja.

Oppimisen nopeuttaminen on usein mahdotonta. Sen sijaan kotoutujien koulutukseen pääsyä voidaan nopeuttaa huolehtimalla kotoutumiskoulutuksen tehokkaasta yhteensovittamisesta kansallisen koulutusjärjestelmän kanssa. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat osa suomalaista koulutusjärjestelmää, ja ne ohjaavat kotoutujia sopiville koulutuspoluille.

Kansanopistojen järjestämällä maahanmuuttajakoulutuksella tuetaan sekä tavoitteita työperäisen maahanmuuton edistämisestä että heikossa asemassa olevien opiskelumahdollisuuksia. Lisäksi kansanopistot ovat onnistuneesti järjestäneet koulutusta sotaa pakeneville ukrainalaisille. Kansanopistojen roolia kielikoulutuksen järjestäjinä, yhteiskunta- ja työelämätaitojen oppimisen edistäjinä sekä työssäkäyvien ja jatko-opintoja opiskelevien tukena tulee vahvistaa.

- **Vahvistetaan vapaan sivistystyön resursseja ja toimintaedellytyksiä maahanmuuttajakoulutuksessa.** Hyödynnetään täysimääräisesti kansanopistojen mahdollisuudet järjestää tehokasta kieli- ja kulttuurikoulutusta. Lisätään vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen rahoitusta siten, että se vastaa kasvaneeseen tarpeeseen.
- **Turvataan kotoutumisajan ylittäneiden koulutuspalvelut.** Muutetaan vapaan sivistystyön lainsäädäntöä siten, että kotoutumisajan ylittäneet voivat osallistua maksuttomiin opintoihin.
- **Kehitetään kieli- ja kotoutumiskoulutuksen järjestämistä yhteistyönä.** Kansanopistot voivat tukea muita koulutusmuotoja kieli- ja kotoutumista tukevien opintojen järjestämisessä esimerkiksi toisen asteen opintojen rinnalla tai korkeakouluopintojen tukena.

Vahvistetaan koko maan kattavaa kansanopistoverkostoa osaamisen, resilienssin, hyvinvoinnin ja sivistyksen kasvattamiseksi

SIVISTYSTYÖN KEINON voidaan vastata moniin yhteiskunnallisesti polttaviin kysymyksiin. Ihmisen elämän merkitykselliseksi kokeminen, yhteiskuntaan ja työelämään osallistuminen, suomalaisten koulutustason nostaminen sekä kestävien elämäntapojen oppiminen ovat kokonaisuuksia, joihin sivistystyöllä on laaja vaikutus. Satsaaminen sivistystyöhön säästää yhteiskunnan varoja. Syrjäytyminen, elämän merkityksettömyys, kestävämmät elämäntavat ja suomalaisten koulutustason lasku muodostavat suuret kustannukset yhteiskunnalle.

Valtiontalouden tarkastusviraston arvion mukaan jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle elämänsä aikana noin 1,2 miljoonaa euroa. Pitkäaikais-työttömyyden kustannukset ovat hyvin merkittävät. THL:n ja Sitran tutkimuksen mukaan (Yhteiskuntapolitiikka 6/2017) peruskoulun varaan jäävät aiheuttavat julkishallinnolle elinaikanaan keskimäärin jopa 370 000 euron lisäkustannukset verrattuna koulutuksen hankkiviin. Korkea-asteen suorittaneiden työllisyysodote on korkeampi ja työttömyysodote pienempi kuin toisen asteen suorittaneiden. On selvää, että sivistystoimijoiden rooli suomalaisen yhteiskunnan talouden kestävyuden rakentamisessa on merkittävä.

Kansanopistot ovat monialaisia oppilaitoksia. Ne järjestävät vapaan sivistystyön koulutuksen lisäksi avoimen korkeakoulun opintoja, ammatillista koulutusta, aikuisten perusopetusta ja lukiokoulutusta. Ne ovat usein omalla alueellaan merkittäviä monialaisia koulutustoimijoita, jotka voivat tarttua nopeasti erilaisiin tehtäviin ja tukea myös muita koulutuksen järjestäjiä. Koulutuksen kansallisessa kehittämisessä on tavoiteltu kuitenkin suuria rakenteita ja rahoitusta on vähennetty kokonaisuutena pitkällä aikavälillä. Tämä on heikentänyt koulutuksen alueellista saavutettavuutta ja vaikeuttanut pienten koulutuksen järjestäjien ketterää toimintaa. Sivistyksen ja elinikäisen oppimisen varmistaminen edellyttävät uutta strategista yhteistyötä ja panostamista sivistystoimijoiden toimintaedellytyksiin. Eri toimijoiden vahvuudet tulee ottaa täysimääräisesti käyttöön. Rakenteiden ja koulutussektorikohtaisuuden sijasta elinikäisen oppimisen kehittämisessä pääpainon pitäisi olla oppimisen, sivistyksen ja aktiivisen kansalaisuuden tukemisessa.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset vahvistavat ihmisten edellytyksiä osallistua yhteiskuntaan ja työelämään. Kansanopistot voivat tukea koulutustason

nostamisessa kansallisia tavoitteita sekä siirryttäessä perusasteelta toiselle asteelle että toiselta asteelta korkeakoulutukseen. Kansanopistot voivat hoitaa yhteiskunnallisesti tärkeitä ja ajankohtaisia sivistystarpeita, kuten kestävien elämäntapojen oppimista, sosiaalista vahvistumista tukevia opintoja, työttömien oppimisvalmiuksia parantavia opintoja, perustaitojen oppimista, vähemmistö- ja maahanmuuttajakoulutusta sekä vammaisten koulutusta. Ne huolehtivat osaltaan siitä, että kaikki saadaan koulutuksen pariin.

Koko maan kattava kansanopistokampusten verkosto vahvistaa paikkakunnillaan kansalaisten osaamista, resilienssiä, hyvinvointia ja sivistystä. Väestörakenteen muuttuessa kansanopistot voivat yhdistää eri koulutusmuotoja ja varmistaa korkeakoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen saavutettavuutta.

- **Hyödynnetään nykyistä paremmin kansanopistojen joustavia mahdollisuuksia elinikäisen oppimisen polulla. Luodaan saavutettavuuden kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi uudenlaisia eri toimijoita yhdistäviä toimintamalleja.** Huolehditaan siitä, että Suomessa on monipuolisesti erilaisia koulutuksen järjestäjiä.
- Kehitetään korkeakoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen saavutettavuutta **vahvistamalla kansanopistojen roolia erilaisia koulutustoimintoja yhdistävänä oppilaitoksena.**
- **Vahvistetaan vapaan sivistystyön rahoitusta. Huolehditaan, että yhteiskunnallisesti tärkeisiin sivistystehtäviin on riittävä rahoitus.**
- Kehitetään ammatillisen koulutuksen rahoitusta pitkäjänteisesti ja ennakoitavuutta lisäävällä tavalla.
- **Kansanopistojen erityisyys perustuu yhteisöllisyyteen ja monipuoliseen oppimisympäristöön. Vahvistetaan määräaikaishoidella kansanopistojen kykyä investoida oppimisympäristöihin, opistokampuksiin, digiympäristöön sekä henkilöstöön siten, että kansanopistot voivat toimia suomalaisen yhteiskunnan kehittäjinä myös tulevaisuudessa.**